

Izgovori samo prvu riječ...

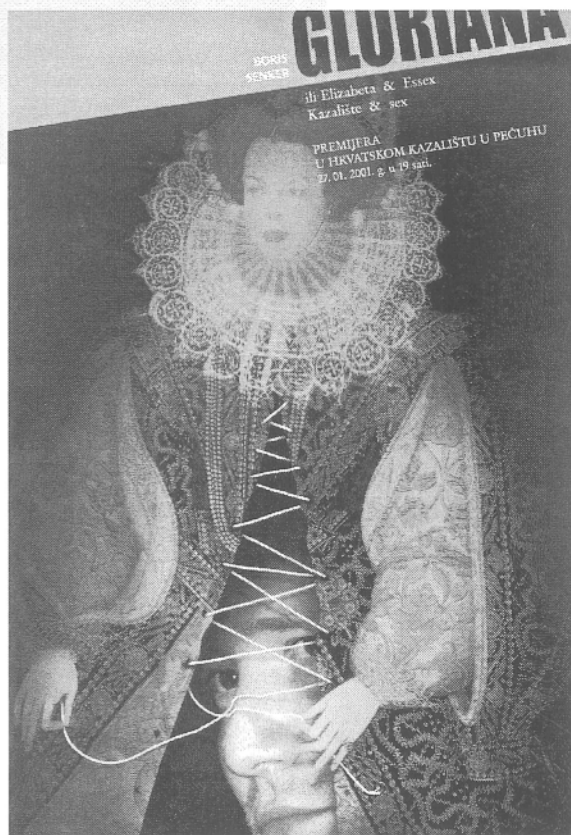
Vlasta Ramljak

Boris Senker

Gloriana ili Elizabeta & Essex, Kazalište & sex
Hrvatsko kazalište u Pečuhu, prazvedba 27.01.2001.
Redatelj Robert Raponja

Kako početi? Odakle? Da li početi od samog početka priprema za predstavu ili se, možda, vratiti nekoliko godina unatrag. Koliko god mi je to teško, ipak se vraćam u 1995. godinu, točnije rečeno u kasno ljeto te godine i sramotnu audiciju u HNK Zagreb gdje sam jedina od glumica, ne samo u Zagrebu nego i u Hrvatskoj, *dobila otkaz* uz obrazloženje da *nisam zadovoljila?! Koga nisam zadovoljila?* Kolege, kazališne glumce, kazališne kritičare, publiku, ljude koji su istinski dio našega hrvatskog glumišta, ili one koji su se politikantski ušetalu u njega jer im se to činilo zgodnim, lamentirajući o sudbonosnim vezama njih i kazališta. Prosipajući *maglu oko sebe* i stvarajući *dimnu zavjesu*, ne propuštajući kroz nju ni tračak svjetla, zapriječili su me da igram u Hrvatskoj.

Tko zna kako se osjeća glumac koji je onemoćen da nastupa, koji je primoran praviti velike stanke između svojih predstava? U takvoj se situaciji čovjek često obeshrabri i najčešće potone jer gotovo da visi na omči užeta koje mu je *najvažnija stvar u životu*. *Zamagljivači u kazalištu* prisilili su me da izvan domovine Hrvatske potražim *daske koje život znače* u vjerovanju samoj sebi i svojem glumačkom talentu. Prvu sam priliku (poslije četiri godine neigranja) odmah iskoristila igrajući *Mađarsku Medeju A. Göncza* u Hrvatskom kazalištu u Pečuhu. Po mnogima to je bio vrhunac moje dotadašnje glumačke karijere. *Vlasta Ramljak kao da je u ovoj ulozi akumulirala relativno dugo razdoblje neigranja i ostvarila je veliku, možda svoju do sada najbolju kreaciju* (D. Foretić, "Novi list", 29.03.1998). Po meni, u toj sam prilici znački

iskoristila pruženu mi mogućnost uz snažan inat potaknut svakim atomom moje glumačke energije, i moga glumačkog talenta.

U ovoj prilici čini mi se posebno važnim naglasiti da sam kao glumica opstala zahvaljujući prije svega Hrvatskom kazalištu u Pečuhu i njegovim *dobrim dušama*, redatelju Laszlu Bagossy i ravnatelju Antunu Vidakoviću. (Neka mi Vidaković ne zamjeri što je Lacy ispred njega.) Oni su davnih devedesetih godina prepoznali moj glumački talent i moju energiju (Anka, M. Krleža *Kraljevo*, Pečuh, 1990).

Nova se prilika ukazala uz predstavu *Gloriana* Borisa Senkera, i opet u Hrvatskom kazalištu u

Pečuhu. Uspjeh koji sam postigla s *Medejom* obvezivao me na novi uspjeh s *Glorianom*. Tim prije što je sada riječ o praižvedbi teksta uglednoga hrvatskog dramskog pisca. Dakle, nakon svega što mi se dogodilo, što sam doživjela i proživjela, dogodilo mi se da sam u ruke dobila tekst i nakon prvog čitanja ostala zbunjena. Pitala sam se: otkud sve to tako, zašto - pa to se zapravo meni dogodilo.

Znala sam da je Senker počeo pisati tekst o kazalištu kao životu, i znala sam da će premijera biti u Pečuhu. Znala sam da ću igrati glavnu ulogu, ali nisam znala da Senker zapravo, u većem dijelu teksta, progovara *mojim jezikom*: načinom na koji sam mislila, i na koji i danas mislim. Bila sam ushićena. Otkud Senker sve to zna, je li moguće da je i djelićem pratio moju glumačku sudbinu. I onda sam shvatila: Boris je u svemu *uronjen* u našu kazališnu stvarnost i nije mu bilo teško prepoznati sve ono što u njemu ne valja, što ga rastače u privid (?) prolaznog *povijesnog dekora*.

GLUMICA: Jedanput ću to platiti. Znam, ali ne mogu si pomoći. Takva me trema zgrabi da poželim bilo što - infarkt, revoluciju, smak svijeta - samo da ne moram na pozornicu

Sudbinske su to riječi koje su me pratile svih proteklih šest godina, ali volja, i inat prije svega održavali su me *uspravnom*. Jedanput ću to s Borisom raspraviti: otkud mu ta rečenica. Kako je to osjetio, ili još bolje - kako je to znao? (Mislila sam da je to samo moja intima.) To su mi bile ključne rečenice, i zagrizla sam u posao do kraja.

Složila se ekipa (rekla bih po mojem ukusu). Redatelj je Robert Raponja (s njim sam jedanput radila, pri uskakanju u Canettievu *Svadbu* kada je on bio asistent Jošku Juvančiću kod kojeg sam diplomirala). Taj kratki zajednički posao bio mi je dovoljan da osjetim njegov redateljski senzibilitet (a nadam se i on moj). Vjerovala sam mu u svemu, do kraja. Mladi Slaven Vidaković je uvijek izazov za mene. Za vrijeme njegova studija pri Kazališnoj akademiji u Zagrebu, prije tri godine, naravno u Pečuhu, igrali smo Shakespeareova *Macbetha*. Želim ga i ovom prilikom isprovocirati, da vidim dokle on može ići, u njemu razigrati sve ono što mu je glumačko, i što ja vjerujem da on ima. Ne zato što sam ja glumica s velikim G, nego zato što sam ga

BORIS SENKER
GLORIANA
II
Elizabeta & Essex
Kazalište & sex

Glumica - Prvakinja - ElizabetaVLASTA RAMLJAK
Glumac - Mladi glumac - Essex Slaven Vidaković
Autor - Redatelj - Cecil Zijad Gračić

Scenograf Robert Raponja
Glazba Arinka Šegando Blašković
Kostimograf Zsuzsa Tresz
Koreograf Éva Bálint
Suradnik redatelja Zoltan Gatai
Rasvjeta i izrada scenografije Robert Gajda
Ton János Lamár
Rekvizita Lajos Bán
Garderobijerka Katica Bunjevac
Knjižicu priredio Zvonimir Ivković

Redatelj:
ROBERT RAPONJA

pripremala za prijemni ispit i što je nakon završetka studija svoj glumački put započeo u mađarskom Pécsi Nemzeti Színházu (Pečuškom narodnom kazalištu). Zijad Gračić je moj kolega sa studija i s njim sam tijekom proteklih godina u posebnim prijateljskim odnosima. Moram reći da je sa Zijom bilo uistinu lijepo raditi. Zijo, koji veličinu i značaj uloge ne mjeri količinom napisanih rečenica, pun je ideja. Dakle, ekipa je tu. Uz nas su kostimografkinja Zsuzsa Tresz, koreografkinja Eva Bálint, skladateljica Arinka Šegando-Blašković. Naravno, tu je i Toni (Vidaković) s potrebnom ravnateljskom potporom i zabrinutošću.

Započinju pokusi. Javlja se strah, tjeskoba. Premijera mora izići do kraja siječnja. Prvi čitaći pokus održan je u prosincu, prekid je bio za blag dane, a nastavak je slijedio nakon novogodišnjih blagdana. Hoćemo li stići? Je li me doista strah ili je to već početak uobičajene glumačke treme?

Svaki glumac ima tremu prije nastupa. Mislim da oni koji kažu da je nemaju nisu iskreni. Ispričavam

se pojedincima ako uistinu za njih ne vrijedi takav zaključak. Sjećam se premijere u Mađarskoj kada *nisam znala za sebe*, ni kako se zovem, ni što igram, i tisuću puta ponovljene misli u sebi: *izgovori samo prvu riječ u predstavi i poslije je sve lako*. I doista je bilo tako. Izišla sam na pozornicu s koncentracijom samo na prvu riječ. Kada sam je izgovorila - poslije je sve bilo lako.

Vraćam se na početak i na ono što je zapravo moja zadaća: izreći se o/u predstavi *Gloriana*. Spomenula sam dijelove teksta koji su me se posebno dojmili pri prvom čitanju. Ali, Boris je kazališnu priču složio u tri nivoa. Ponovno se pitam hoću li to moći. Hoću li moći odigrati tri lika u jednoj predstavi, tri lica koja se pretapaju jedno u drugo, u ubitačnom ritmu, doslovno iz sekunde u sekundu? Hoću! Moram! Hoću! Moram! Pa ponovno: hoću, moram! Moram, jer opet moram dokazati sebe, dokazati da uistinu pripadam glumačkom miljeu Hrvatske. Ali zašto se zapravo ponovno moram dokazivati? I kome? Pa ja već dvadeset godina uspješno glumim zato što to volim, zato što to znam, zato što osjećam u sebi radost igranja i radost u naklonjenosti mi kazališne publike. I sjetim se 1995. godine i samu sebe uvjeravam da je to bio samo *ružan san*, i kažem samoj sebi: nastavi od tamo gdje su te *prodavači magle* zaustavili.

PRVAKINJA: *Ona čovječja ribica. On. Pojma nema ni o čemu. Bivši animator kulture u trikotaži. Privodio je sirote radnice na predstave, tamanio vinjake po kancelarijama i garderobama, dok su one buljile u scenu kao telad u šarena vrata, družio se s umjetnicima, artistima, uredno cinkao o svemu što se kod nas događa - tko s kim, tko o čemu - pa ga je za nagradu i postavilo za ravnatelja!*

Ali trema ne prestaje: hoću li moći savladati toliko teksta za samo mjesec dana? Moraš! Možeš! Hoćeš! Da bi sve bilo lakše pokusi traji cijeli dan. Slažu se slike. Raponja je pripremljen do kraja, točno zna što hoće. Podržavam ga i slijedim ga, ali i upućujem mu svoje primjedbe. Raponja ih uvažava. Osjećam da me uvažava kao glumicu. (Je li to zato što sam starija od njega, ili je to nešto drugo? Intimno osjećam da je to *ono drugo*. Možda će me Robert demantirati; voljela bih da ne bude tako.)

Pokus završava. Robert ništa ne govori, ne znam

što misli. Treba smisliti relaksaciju, opustiti se. Znam kako: *karte*. Ja volim kartati *belu*. Zijo isto. Pitamo Raponju - da, zašto ne. Slaven - naravno. Ali nemamo karte. Zamislite: u Mađarskoj nema "mađarica". Zijo i Raponja dobivaju zadatak da kupe karte. Odmah. To znači istog trenutka. (ELIZABETA: *Zapovjedenno - Ispunjeno*). Traju seanse *bele*, ali u troje. Nedostaje nam (Slaven) četvrti. *Hvatajući belu* pretresamo sve ono što nam nije jasno na pokusima i na taj način doznajemo sve što Robert traži od nas. Pokus sljedećega dana - posao napreduje. Predstava je složena. Iščitavamo li točno sva tri njezina nivoa? Potreban nam je netko sa strane,

Glumica, prvakinja ili Elizabeta - Vlasta Ramljak

da pogleda i kaže. U Pečuh stiže Tanja (Robertova supruga). Napeto iščekujemo što će reći poslije pokusa. Tanja (bila nam je Bogom dana) ukazuje na dijelove koji nisu jasni. Odmah uzimamo tekst u

Snimio: Toth

Dok Glumac (Slaven Vidaković) daje upute Piscu (Zijad Gračić) Glumica (Vlasta Ramljak) već je u ulozi Elizabete.

ruke. Rasprava - i spasonosno rješenje: zvati Borisa u Zagreb. Naime, nedostajao nam je dio teksta koji bi pobliže objasnio Zijinu ulogu. Senker za dvadeset četiri sata šalje tekst. Pokusi se nastavljaju. Stiže i četvrti u *beli*: Katarina (Zijina supruga) koja nije samo kartaški suigrač, nego je i ona provjera onoga što smo do tada učinili u pripremi predstave.

Vrijeme odmiče, bliži se dan premijere i mi smo sve sigurniji u dobar rezultat našeg rada. Ipak, više se ne usuđujemo ništa govoriti. Zapravo, to je trema. I ponovno mislim da glumci koji govore da je nemaju nisu iskreni.

GLUMICA: Jedanput ću to platiti. Znam, ali ne mogu si pomoći. Dođe mi pred samu premijeru da nešto popijem i zaspim zauvijek. Od straha. Puno gledalište. Do posljednjeg mjesta. Zastor se diže... Da si glumac, obični staromodni glumac, a ne diplomirani dramski umjetnik znao bi zašto... Grozno... Grozno... I tako, od straha da ću za kaznu skončati u kazalištu još užasnijem od

našega, na kraju ipak zadavim tu kurvu od treme i odradim svoje. Do kraja.

Dan je premijere. Dolaze uzvanici, kritičari, gosti iz Hrvatske, i ono što je najvažnije: kazališna publika. U mojoj glavi, odnosno duboko u meni ponovno rečenica: Hoću li moći, hoću li moći izdržati taj duboki nemir, strah, tremu?

GLUMICA: Zovite to kako hoćete. Popiti nešto i zaspiti zauvijek? Ali onda bih u pakao, a moj pakao je opet kazalište, ne može biti nešto drugo. Kog đavla tu tražim? A tek večeras! Tko sam na kraju krajeva? Žena? Glumica? Kraljica? Kraljica koja glumi ženu? Žena koja kraljuje u glumici? Glumica koja daje kraljevstvo za ženstvenost? Sve to? Ništa od toga? Nešto deseto?

Tko sam? Glumica koja daje kraljevstvo za pozornicu, za ona magična svjetla, za osjećaj treme, glumica koja daje kraljevstvo za kazalište i samo kazalište, jer to sam ja, samo ja i moj život je samo kazalište.